

Adalet Saadettir

Necdet BAYRAKTAROĞLU / (E) Savcı

Adalet en başta ahlakın ve vicdanın da temelini oluşturur. Hakkı, iyiyi, doğruyu ve saygıyı esas alır. Adalet duygusunun olmadığı yerde vicdani değerler de yok demektir. Bu bakımdan adil olmak en büyük erdemdir. Adalet toplumun en temel direğidir. Adalet zengin, fakir, din, dil, ırk cinsiyet fark etmeksizin herkes için eşit olmalıdır. İnsanların diğerinden üstünlüğü olmadığını ortaya koyan adalettir.

Allah-ü Tealâ yeri, göğü, güneşi, ayı, yıldızları, denizleri, dağları, canlıları, tüm âlemi yaratmış, her türlü canlı ve cansız varlıkları da çeşit, çeşit meydana getirmiştir. Kainat, insan ve diğer canlıların hayatları boyunca birlikte yaşadığı, ilişkilerini sürdürdüğü dengeli bir ortamdır. Canlıların mü-

kemmel bir uyum, nizam ve denge içinde yaşaması için Yüce Allah bu güzel kainatı yaratmıştır. Her canlının bu kainatta bir rolü vardır.

Bu canlılar içinde en mükemmel şekilde yaratılan insan, sisteminin bir parçasıdır. Dünya insanoğluna Yüce Allah tarafından verilen bir

nimettir. İnsanın da bu dünyadan yararlanırken, onu koruması ve değerini bilerek, iyi ve temiz bir kalple, adil ve ahlaki olarak davranma zorunluluğu vardır. Allah, bu kainatın genel bir düzeni, dengesi, güzelliği, uyumu ve devamlılığı olduğunu, insanoğlundan anlamasını istiyor ve onu uyarıyor. Kuranımız Hac Suresi

18. Ayette: **“Görmedin mi göklerde olanlar, yerdeki olanlar, güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar bütün hayvanlar ve insanların birçoğu Allah’a secde ediyor”** diye buyrulmakta, Bakara Suresi 22. Ayette ise: **“O sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü bir bina (çadır) yaptı ve sizin için gökten yağmur indirerek, bununla sizin için çeşitli mahsullerden size rızık çıkardı”** diye açıklanmaktadır.

Kainatta her şeyin bir amaca yöneldiği, her şeyin iyiliğine, uyumuna ve dengesine katkı sağlandığı bu alemi, Yüce Allah ayetleri ile anlatmıştır. Allah Rad Suresi 8. Ayette: **“Biz her şeye ona uygun bir ölçü verdik”** demektir. Rahman Suresi 7. Ayette: **“O göğü yükseltmiş mizanı (dengeyi) koydu”**, 10. Ayette: **“Yeryüzünü mahlukat için serdi”**, 29. Ayette: **“Göklerde ve yerlerde olanlar O’ndan dilenirler.”** 60. ayet **“Güzel davranmanın karşılığı elbette güzelliştir”** demekte ve Allah Kuran’ı vasıtasıyla: **“Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık, dengeyi bozmayın, güzel davranın. Gökte ve yerde bulunan her şey devamlı beni tesbih eder”** diye buyurmaktadır. Rum Suresi 45. Ayette ise **“Allah’ın buyruklarını umursamayan şu insanların kendi tercihleri ile yaptıkları işler yüzünden karada ve denizde (bütün dünyada) fesat (bozukluk) ortaya çıktı, nizam bozuldu...”** denilerek çevre, canlılar ve nimetler konusunda bize buyruklarını ve uyarılarını bildirmektedir.

İlk toplumlarda insan ilişkilerini düzenleyen en önemli unsurlar olarak ahlak, örf ve adetler vardı. Bu dönemlerde yazılı uygulamalar olmadığı için adalete uygun davranmak bu geleneklerde ideal davranışlarla yerine getiriliyordu. İnsanoğlu var olduğu ilk günlerinden bu güne kadar, zaman ve mekan boyutunda, hiç eskimeyen ve değişmeyen şe-

kilde, gerçekleşmesini istediği çok değişik ideal ve amaçlar ve ulaşmak istediği erdemler olmuştur. Barış, özgürlük, eşitlik, adalet, huzur ve mutluluk gibi. Bunların üstünde en önemlisi adalet gelir. Düşünür Addison: **“Hiçbir erdem, adalet kadar büyük ve kutsal değildir”** demiştir. Bir Türk atasözünde: **“Adalet saadettir”** diye ifade edilmiştir.

Adalet en başta ahlakın ve vicdanın da temelini oluşturur. Hakkı, iyiyi, doğruyu ve saygıyı esas alır. Adalet duygusunun olmadığı yerde vicdani değerler de yok demektir. Bu bakımdan adil olmak en büyük erdemdir. Adalet toplumun en temel direğidir. Adalet zengin, fakir, din, dil, ırk cinsiyet fark etmeksizin herkes için eşit olmalıdır. İnsanların diğerinden üstünlüğü olmadığını ortaya koyan adalettir. Kral, sultan, hükümdar ve halkın eşit olduğu, adalet sayesinde olur. Değirmenci ile Almanya Kralı Büyük Frederik arasında olduğu gibi Frederik saray yaptırmak ister ama değirmenci **“Berlin’de Hakimler var”** diyerek karşı çıkar. Adaletin olduğu yerde medeniyet, özgürlük, hayat, mutluluk ve huzur, daima güven bulur ve gerekli olan zemini hazırlar. Adalet Çin, Latin, Roma, Türk ve İslam uygarlıklarından süzülüp gelerek günümüze kadar devam etmiş **“Adalet Mülkün Temelidir”** anlayışı yerleşmiştir.

Adalet nedir. Türkçe sözlüklerde **“Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk, töre”** anlamlarına gelmektedir. Adalet geniş anlamda ise, haklıya hakkını vermek, haksızlıktan kaçınmak, başkasına zarar vermemek, zararını ödemek, hakka hakkaniyetli ve saygılı olmak ve haksıza da cezasını vermek, hadini bildirmek ve toplumda düzeni sağlamaktır. Adalet karşısında zengin de, fakir de, güçlü de ve zayıf da aynıdır. Güçlü kesim adaletin kılıcı altında gücünü bulamaz.

İslamiyet öncesi Türklerde adalet, çok önemli değeri ve Türk Töre sistemi içinde yerini alırdı. Temel güç idi. Töre, Türklerde kanun ve nizam olarak ifade edilir ve adalet manasına kullanılır, toplum hayatında hakim olarak her alanında uygulanırdı. Türkler törenin önemini **“İl (devlet) gider, töre kalır”** sözü ile ifade etmişlerdir. Törenin hükmünde adalet, nizam, eşitlik, disiplin ve düzen gibi değişmez prensipler vardı. Adaletin tesisi, töre anlayışına göre düzenlenir ve halkın hakimiyet altında tutulması töre ile sağlanırdı. Milletin emniyet ve asayişini düzenlemek ve sulhu sağlamak töre sayesindedir. İnsanların üzerinde yöneten olarak hakan bulunurdu. Hakan Tanrı adına adaleti, bütün insanlara paylaştırmakla görevli idi.

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra, asırlardır tarih boyunca üç kıtada cihan hakimiyeti kurmuşlar, birçok farklı din, dil, ırk, mezhep mensuplarını idare etmişlerdir. Yönetim anlayışları asaletleri yanında, devletçi, idareci, inzibatçı bir karakter yapı kazanmalarından ve güçlü bir şekilde adaleti esas almalarından kaynaklanmaktadır.

İslam dininde adalet anlayışına çok önem verilmekte, zulüm ve haksızlıklardan, günahlardan, kötülüklerden kaçınmayı ve hakka riayetli, ahlaklı ve insafli olmayı istemektedir. Din, **“karşılık”** demektir. **“Malliki yevmi’d-din”, yani insanların yaptıkları işlerin, iyi veya kötü karşılığı ne ise onun verileceği gün”** demektir. Sen nasıl işler yaparsan, sen de öyle karşılık, muamele bulacaksın denilmektedir. Dinimizde adalet, dinen mahzuru bulunan işlerden sakınmak, haklara tecavüz etmemek, hak yolunda doğrulukla hareket etmek ve hakkı hak sahibine vermektir. Peygamberimizin ve Kuran’ımızın Yüce Rab tarafından gönderilme hedef ve

amacı, toplumlarda sosyal adaletin gerçekleşmesi içindir. Kuran'ımızın Hadid Suresi 25 Ayetinde Allah: **“Andolsun, Biz elçilerimizi apaçık belgelerle gönderdik ve insanlar adaleti ayakta tutsunlar diye, onlarla birlikte kitabı ve mizanı indirdik”** demektedir. Maide Suresi 42 Ayetinde ise: **“... Hüküm verirken, artık aralarında adaletle hükmet! Çünkü Allah, adaletli olanları sever”** denilmektedir.

Dinimizde adalet, istek ve hevesle, akrabalık bağlarına, fakir ve zengin ayırımına, güçlü ve zayıfa göre yer almaz. Herkesi, her şeyi bir ölçüye göre değerlendirir, o ölçünün adı da haktır. Bu hak da, ancak adalet terazisinde yerini bulur ve onunla sağlanır. Yüce Allah'ın yarattığı kainatın her alanında bir adaletli denge vardır. İnsan ferdi ve sosyal hayatında, bu dengeyi, nizamı korumakla

yükümlüdür. Kaynağını Kuranımız ve yüce Peygamberimizin sünnetinden alan adalet anlayışı insanların, toplumların hayatında, sağlıklı bir şekilde yürütülmesi halinde kıymet ve anlam bulur. Nahl suresi 90. Ayette ise Allah, her kim olursa olsun, herkese karşı adaletli olmayı emretmekte: **“Şüphesiz Allah adaleti, ihsanı, yakınlara vermeyi emreder; çirkin utanmazlıklardan, kötülüklerden ve zorbalıklardan sakındırır. Size öğüt vermektedir, umulur ki öğüt alıp düşünürsünüz”** diye buyurmaktadır.

Adaletin tecelli etmesi, hakikatin ortaya çıkması, hakkın korunması şahitlerin beyanlarına bağlıdır. Kuranımız Talak Suresi 2. Ayetinde: **“Şahitliği Allah için dosdoğru yapın”** diye belirtilmiştir. Kuranımız Bakara Suresi 283. Ayetinde: **“... Bir de şahitliği gizlemeyin. Kim şahit-**

liği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkardır. Allah yaptıklarını zı hakkıyla bilendir” denilmekte, Enam Suresi 152 Ayette ise: **“...Söylediğiniz zaman yakınınız dahi olsa adil olun...”** diye buyrulmaktadır.

Adil olmanın, huzur, iyiliğin, güzelliğin yolu doğruluktur. Yüce Allah Kuranının Ahzap Suresi 70-71 Ayetlerinde: **Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin ki Allah sizlerin işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın...”** denilmektedir. Hz. Peygamberimiz de: **“Kalp doğruluktan huzur, yalandan ızdırap duyar”** demiştir. Yalan çirkindir, kötüdür ve adalete ve ahlaka aykırıdır.

İslam dini, savaşmadıkları sürece başka din mensuplarına karşı münasebetlerde adil olunmasını istemekte, bu hususta Kuranımız Mümtehine Suresi 8. Ayetinde **“Al-**

Hz. Peygamber Efendimiz:

“Kendisine en sevimli ve kıyamette derecesi en yüksek kimselerin ADALETLİ YÖNETİCİLER, en sevimsiz ve ahrette azabı en şiddetli olan kimselerin ise ZALİM İDARECİLER” olacağını söylemiştir.

